

ลอยกระทงสาย – จุดประทีปรอบโบสถ์ : ศรีทธาแห่งชาวมอญริมน้ำแม่กลอง
เรื่องและภาพ: ปณัสนัย พุ่มริ้ว 05 พ.ย.

“ลอย ลอยกระทง ลอยกระทงกันแล้วขอเชิญน้องแก้วมาร่วมร่วร่วม” ใกล้ถึงวันเพ็ญเดือน 12 เข้ามาทุกที ใครยังไม่รู้จะไปไหน “นายรอบรู้” ขอชวนเปลี่ยนบรรยากาศจากการลอยกระทงใบตองแบบเดิมๆ ไปเที่ยวงานลอยกระทง ณ เมืองไธสงราชบุรี ชมประเพณี “ลอยกระทงสาย” ที่มีเฉพาะในชุมชนชาวมอญเท่านั้น จากนั้นไปร่วมพิธีจุดประทีปรอบโบสถ์และลอยกระทงสีที่วัดไทรอารีรักษ์

ประเพณีวันลอยกระทงทั้งสองมีทั้งความสวยงาม ลึกซึ้งด้วยความหมาย ขณะเดียวกันก็สะท้อนแรงศรัทธาของชาวมอญที่มีต่อพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี

>>>ลอยกระทงสาย สายธารแห่งศรัทธา

วันลอยกระทงของทุกปี สายน้ำแม่กลองริมฝั่งวัดม่วง ใน ต. บ้านม่วง อ. บ้านโป่ง จะเต็มไปด้วยกระทงกระดาดชนบทร้อยนับพันใบ ที่ลอยเรียงกันไปเป็นสายยาวตามน้ำ เรียกการลอยกระทงแบบนี้ว่า “ลอยกระทงสาย”

เชื่อกันว่าผู้ริเริ่มความคิดทำกระทงสายคือ หลวงพ่ออุตตมะ อดีตเจ้าอาวาสวัดวังกวีเวการาม อ. สังขละบุรี จ. กาญจนบุรี พระสงฆ์ที่ชาวมอญเคารพนับถืออย่างมาก หลวงพ่ออุตตมะมีเชื้อสายมอญ ท่านเห็นว่าญาติโยมเสียเวลาทำกระทงใบตองจำนวนมาก ค่าใบตองก็แพง ทำล่องหนาก็เหี่ยวแห้ง ยิ่งใกล้วันลอยกระทงยิ่งต้องเร่งทำทั้งวันทั้งคืน ท่านพิจารณาเห็นว่าชาวมอญมีภูมิปัญญาในการพับกระดาดเป็นงานศิลปะได้หลากหลายรูปแบบ จึงดำริให้ชาวมอญทำกระทงจากกระดาดแทนใบตอง เพราะสามารถทำได้ง่าย ทำได้เป็นจำนวนมากในเวลารวดเร็ว เก็บได้นาน และประหยัดเงิน

ความนิยมลอยกระทงสาย แพร่หลายในกลุ่มชุมชนชาวมอญลุ่มแม่น้ำแควและแม่น้ำแม่กลองมานานหลายสิบปี พระครูธรรมพิทักษ์ หรือ หลวงพ่อลม อดีตเจ้าอาวาส เป็นผู้นำมาใช้ในงานลอยกระทงของวัดม่วง เดิมใช้กระดาดสาสีขาว ภายหลังจึงเปลี่ยนเป็นกระดาดสีเพื่อความสวยงาม ปัจจุบันประเพณีลอยกระทงสายลักษณะนี้เหลือไม่มากแล้ว

ใครที่มาวัดม่วงตั้งแต่ช่วงบ่าย จะเห็นภาพชาวบ้านทั้งเด็กและผู้ใหญ่มากมายทำกระทงกันมือเป็นระวิง คนหนึ่งตัดกระดาษ คนหนึ่งพับ จับมุม กลับด้าน ยกกลับจนกระดานแผ่นเล็กๆ อย่างคล่องแคล่วจนกลายเป็นกระทงที่สวยงาม อีกคนหยิบเชือกกระสอบชุบน้ำมันกำดมาครั้นรวมกันแล้ว ตัดเป็นท่อนเล็กๆ จิกออกเป็น 3 ขา เรียกว่า “ตีนกา” หรือ “ตีนไก่” ใช้สำหรับจุดไฟ อีกคนจับกระทงเรียงลงในถาด บางคนถือถาดใส่กระทง มาสับทบจากบ้าน ระหว่างนั้นก็พูดคุยสรวลเยาะเย้ย มีเสียงหัวเราะดังอยู่เรื่อยๆ ดูเหมือนว่าความกลมเกลียวในชุมชนถูกกระชับขึ้นอีกครั้งในวันลอยกระทงนี้เอง

พอถึงตอนเย็น ดวงอาทิตย์ใกล้ลับขอบฟ้า ชาวบ้านก็ใส่น้ำมันพืชลงในถาดเล็กน้อย จากนั้นถือถาดมาที่ท่าริมแม่น้ำแม่กลอง จุดไฟซึ่งจะทำให้กระทงสว่างเป็นสีต่างๆ ราวกับโคมไฟหลากสีสัน แล้วยกถาดขึ้นเหนือหัวกล่าวขอขมาพระแม่คงคาและคำอธิษฐาน หยิบกระทงทีละใบลอยไปกับสายน้ำ จากถาดหนึ่งสู่อีกถาด จากคนหนึ่งสู่อีกคน กระทงน้อยหลายร้อยกระทงก็ทยอยลอยไปตามน้ำเป็นสายยาวต่อเนื่องกันไป

ภาพแสงไฟในกระทงส่องแสงวิบวับจากท่าน้ำไปจนไกลสุดสายตาดูสวยงามอย่างยิ่ง ราวกับสายธารแห่งศรัทธาของผู้คนที่ส่งคำขอขมาและคำขอบคุณไปสู่พระแม่คงคาผ่านกระทงหลากสีสันเหล่านั้น

>>>ดวงประทีปสว่างไสว ณ วัดไทรอารีรักษ์

วัดไทรอารีรักษ์เป็นวัดมอญเก่าแก่ สันนิษฐานว่าสร้างมาตั้งแต่ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ อาจมีอายุราว 200 ปี เดิมในคืนวันเพ็ญ ชาวบ้านในชุมชนรอบๆ วัดไทรอารีรักษ์ อ. โพธาราม จะนำ “โคมสวรรค์” มาจุดเป็นดวงประทีปในกระทงใบตองแล้ววางบูชาด้านในกำแพงแก้วรอบโบสถ์ เชื่อกันว่าจะทำให้ชีวิตสว่างไสวตั้งดวงประทีปโคมสวรรค์มักทำมาจากเศษผ้า นุ่น ที่เหลือจากการเย็บผ้าเย็บหมอน นำมารวมกันแล้วคลุกกับน้ำมันพืช เชื่อว่าจะช่วยให้คำอธิษฐานลอยไปถึงสวรรค์จึงตั้งชื่อว่าโคมสวรรค์นั่นเองบ้างก็เรียก “ปุยสวรรค์” หรือ “โคมสวรรค์”

พิธีจุดประทีปรอบโบสถ์ทำต่อเนื่องมาแต่นับร้อยปี ต่อมาเมื่อพ.ศ. 2552 หรือราว 5 ปีก่อน ชมรม “อย่าลืม... โพธาราม” กลุ่มคนที่ร่วมแรงร่วมใจกันทำให้เมืองโพธารามน่าอยู่ ได้นำพิธีจุดดวงประทีปรอบโบสถ์แบบดั้งเดิมมาจัดเป็นงานใหญ่ในช่วงวันลอยกระทง โดยนำแบบอย่างมาจากพิธีตามประเพณีที่พระธาตุอินทร์แขวนของชาวมอญในพม่า ด้วยเห็นว่าเป็นวัดมอญเช่นเดียวกัน กลายเป็นประเพณี “ลอยกระทงสี จุดประทีปรอบโบสถ์ ตามประเพณีรอบวิหาร” อันเป็นเอกลักษณ์ของงานประเพณีวัดไทรอารีรักษ์

ในวันลอยกระทงนั้น เราจะพบชาวบ้านจำนวนมากหลังไหลมารวมกันนำโคมสวรรค์มาจุดประทีปรอบโบสถ์ ขณะเดียวกันก็นำประทีปดินเผามาวางรอบลานวิหาร เรียกว่า “ตามประเพณีรอบวิหาร” เป็นการบูชารอยพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ซึ่งประดิษฐานอยู่ใต้เก๋งเงินภายในวิหาร

ภาพดวงประทีปนับร้อยนับพันที่สว่างไสวท่ามกลางความมืด เป็นภาพที่แสนจับใจผู้มาเยือนอย่างเรา และยิ่งประทับใจมากขึ้นอีกเมื่อได้เห็นผู้เฒ่าผู้แก่ชาวมอญแต่งชุดแบบดั้งเดิม มาต่อแถวจุดประทีปรอบโบสถ์พร้อมกับชาวบ้านหนุ่มสาวและนักท่องเที่ยว ราวกับเป็นสิ่งบ่งบอกว่ารากเหง้าวัฒนธรรมมอญยุคดั้งเดิม ยังคงอยู่ไม่สูญสลายไปตามกาลเวลา

ชมรม “อย่าลืม... โพธาราม” ยังนำเอาประเพณีลอยกระทงสาย มาประยุกต์ใช้ที่วัดไทรอารีรักษ์ โดยทำกระทงกระดาษหลากสีมาจำหน่ายให้กับประชาชนที่มาทำบุญที่วัด เนื่องจากไม่ได้ลอยพร้อมกันทีละหลายๆ จึงเรียกว่า “กระทงสี” แทนกระทงสาย วิธีลอยต่างกัน คือลอยกระทงสีจะจุ่มถาดใส่กระทงทั้งหมดลงในน้ำแล้วดึงถาดออก ให้กระทงทั้งหมดลอยตามน้ำไป กระทงจะลอยไปพร้อมกันเป็นกลุ่มๆ เป็นสีๆ ดูสวยงามอีกแบบต่างจากการลอยกระทงสาย

ทั้งสองประเพณีเป็นประเพณีลอยกระทงในลำนน้ำแม่กลองที่ใครได้มาเยือนคงสัมผัสได้ถึงความงดงามประทับใจ ทั้งแฝงความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้าของชาวมอญ

ขอบขอบคุณ ฝ่ายสื่อมวลชนสัมพันธ์ในประเทศ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)

Cr.ข้อมูลจาก : <http://www.nairoburoo.com/nairoburoo-take-flight/fun-trip-to-thailand/1809-โพธาราม-ราชบุรี.html>

เข้าถึงเมื่อ 14 พฤศจิกายน 2559